

Socialno kmetijstvo za starejše

Zbirno poročilo

zbirno poročilo je rezultat projekta Erasmus + strateška partnerstva

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

FarmElder: Socialno kmetijstvo za starejše

Projekt št.. 2021-1-IE01-KA220-ADU-000033663,
v katerem sodelujejo naslednji partnerji:

Tehnološka univerza v
Shannonu: Midlands,
Midwest (TUS)

**Eberswalde University
for Sustainable
Development**

Univerza Eberswalde za
trajnostni razvoj (HNEE)

SOUTH KERRY DEVELOPMENT
PARTNERSHIP CLG.

South Kerry
Development
Partnership Limited

ADRI MAG

ASSOCIAÇÃO DE DESENVOLVIMENTO
RURAL INTEGRADO DAS SERRAS DO
MONTEMURO, ARADA E GRALHEIRA

ADRI MAG - Associação
de Desenvolvimento
Rural e Integrado das
Serras de Montemuro,
Arada e Gralheira

društvo za socialno vključenost so.p.

Mozaik – društvo za
socialno vključenost

Evropsko združenje
lastnikov zemljišč

Hof und Leben GmbH

Biotehnični center
Naklo

Uredila:

Jerneja Rozman (BC Naklo), Dermot Carroll (TUS)

Izjava:

Podpora Evropske komisije pri pripravi te publikacije ne pomeni podpore vsebini, odraža le stališča avtorjev, in Komisija ni odgovorna za kakršno koli uporabo informacij, ki jih ta publikacija vsebuje.

To delo je zaščiteno z licenco Creative Commons Priznanje avtorstva 4.0 International (CC BY 4.0). Če si želite ogledati kopijo licence, obiščite <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

KAZALO

1	Status starejših v partnerskih državah in EU.....	1
1.1	Demografski podatki	1
1.2	Izzivi s katerimi se soočajo starejši.....	2
2	Uvod v socialno kmetijstvo	2
3	Socialno kmetijstvo v partnerskih državah in EU	3
4	Starejši kot ciljna skupina socialnega kmetijstva	4
5	Zaključek	4

UVOD

FarmElder je projekt, ki ga financira program Erasmus+ Evropske unije. Projekt preučuje možnosti socialnega kmetovanja za starejše ljudi. To poročilo je povzetek informacij, ki so jih projektni partnerji zbrali v štirih nacionalnih poročilih (Slovenija, Nemčija, Portugalska in Irska) in enem evropskem poročilu. Za bolj poglobljen pregled razmer v posameznih državah so dostopna nacionalna poročila, ki so na voljo na spletni strani projekta FarmElder.

V tem zbirnem poročilu so predstavljeni

- Pregled demografskih trendov staranja v partnerskih državah in EU.
- Praksa socialnega kmetijstva v vsaki partnerski državi in v EU.
- Sedanje dejavnosti in prihodnje možnosti socialnega kmetovanja za starejše.

V tem poročilu starejše opredelimo kot osebe, stare 65 let in več, delovno sposobne pa kot osebe, stare od 16 do 64 let.

1 STATUS STAREJŠIH V PARTNERSKIH DRŽAVAH IN EU

1.1 Demografski podatki

Večina evropskih držav se sooča z razmerami, v katerih se delež upokojenega ali starejšega prebivalstva v primerjavi z mlajšim in delovno sposobnim prebivalstvom znatno povečuje. Po Eurostatovih napovedih, bi lahko delež starejših (nad 65 let) do leta 2050 dosegel skoraj 30 % celotnega prebivalstva Evropske unije, medtem ko je leta 2018 znašal 19 %.

Skoraj vse države EU se spopadajo z upadanjem števila rojstev, odseljevanjem s podeželja ter vplivom gospodarskih in socialnih dejavnikov, zato je v prihodnosti predviden večji delež starejših ljudi med prebivalstvom, zlasti na podeželju.

Na Portugalskem naj bi se med letoma 2018 in 2080 delež starejših povečal na 32 % celotnega prebivalstva.

Po popisu prebivalstva iz leta 2016 je bilo na rskem 19 % starejših ljudi. Razmerje med delovno sposobnimi in starejšimi je trenutno približno 4 delavci na vsakega upokojenca. Do leta 2050 pa naj bi se to razmerje zmanjšalo na 2 delavca.

V Sloveniji je bilo leta 2021 21 % starejših prebivalcev. Od tega je bilo 43 % moških in 57 % žensk. Razmerje med delovno sposobnimi in starejšimi v Sloveniji je 1,38 delavca na 1 upokojenca. Kar 44 % starejših je bilo zaposlenih v kmetijskem sektorju.

Demografske spremembe v Nemčiji kažejo, da se delež starejših povečuje. Starejše prebivalstvo je že približno dvakrat večje od prebivalstva, mlajšega od 30 let. Prav tako se je v zadnjem desetletju že podvojilo število prebivalcev, starih od 65 do 69 let.

Evropa se vsekakor zaveda problem demografskega upadanja. Evropska unija se trenutno intenzivno ukvarja z izzivi zdravstvenega varstva in dolgotrajne oskrbe, starostne diskriminacije, pokojninske, zaposlitvene in upokojitvene politike v zvezi z aktivnim staranjem, enakostjo spolov in solidarnostjo med generacijami.

Demografski izziv je še posebej pereč pri kmečkem prebivalstvu EU. Kmetije imajo neprecenljivo vlogo pri ohranjanju življenja na podeželju in zagotavljanju zadostnih količin hrane za vse državljane EU. Vendar pa število kmetov v zadnjih desetletjih strmo pada, poleg tega pa ni več zagotovljena generacijska obnova, saj je v povprečju le eden od desetih kmetov mlajši od 40 let.

1.2 Izzivi s katerimi se soočajo starejši

Po podatkih Eurostata (2019) starejši ljudje večinoma živijo na podeželju. Družine običajno skrbijo za starejše, vendar je vse več mladih, ki se selijo v mesta, kar pomeni večjo potrebo po oskrbi starejših na podeželju. Kot kažejo Eurostatovi podatki, se ljudje, stari 75 let in več, soočajo s težavami pri opravljanju vsakodnevnih opravil. V Nemčiji so najbolj pomoči potrebni ljudje, stari med 80 in 85 let, saj jo potrebuje približno vsak peti prebivalec. V starostni skupini od 75 do 79 let je vsaka deseta oseba odvisna od pomoči. Spodbujanje zdravja in preprečevanje bolezni sta ključnega pomena, zagovarjajo in spodbujajo pa ju vse države članice EU.

Študije na Irskem, v Sloveniji in na Portugalskem kažejo, da so glavni izzivi, s katerimi se soočajo starejši, telesno in duševno zdravje, razpoložljivost ustreznih zdravstvenih storitev, revščina, socialna izolacija ter zagotavljanje ustrezne oskrbe.

Izolacija, osamljenost in pomanjkanje aktivnosti imajo številne negativne učinke na zdravje.

Izzivi za starejše na podeželju so še večji zaradi pomanjkanja storitev in nizke ravni gospodarske razvitosti.

Na Irskem in v Sloveniji je bilo ugotovljeno, da je velik delež kmetov starejših.

2 UVOD V SOCIALNO KMETIJSTVO

Socialno kmetovanje je namenjeno ranljivim osebam, ki jim grozi socialna izključenost. Socialne kmetije nudijo pomoč pri opravljanju dela in terapevtske dejavnosti posebnim ciljnim skupinam, kot so otroci in starejši. Te dejavnosti so učinkovite pri zadovoljevanju potreb ciljnih skupin in reševanju nekaterih zgoraj navedenih izzivov, s katerimi se soočajo.

Socialno kmetovanje za starejše se tradicionalno osredotoča na oskrbo starejših oseb z blagimi ali hujšimi znaki demence.

Raziskave so pokazale, da socialno kmetovanje pozitivno vpliva na kakovost življenja, lajša simptome demence in zmanjšuje socialno izolacijo. Pozitivni učinki se kažejo tudi na telesnem, duševnem in socialnem področju:

- Telesno zdravje: izboljšana telesna moč, boljši apetit, ohranjanje spretnosti, boljša uporaba čutil;
- Učinki na duševno zdravje: večja samozavest, višje samospoštovanje, večja odgovornost, večje samozavedanje;
- Socialni učinki: boljša socialna interakcija, več socialnih stikov, več socialnih spretnosti, večja neodvisnost.

Erasmus+ projekt Farcura (Farcura.eu), je predstavil priložnosti in smernice za vzpostavitev inovativnih metod socialnega kmetovanja. Vključuje študije primerov 14 socialnih kmetij v različnih evropskih državah.

3 SOCIALNO KMETIJSTVO V PARTNERSKIH DRŽAVAH IN V EU

Socialno kmetovanje na ravni EU ureja politika razvoja podeželja. Evropa spodbuja več ukrepov za razvoj kakovostnega razvoja podeželja (Uredba (EU) št. 1305/2013). Naloga evropske politike je usmerjati splošni lokalni razvoj, socialno vključenost, zmanjševanje revščine in gospodarski razvoj podeželja. Poleg tega poudarja tudi spodbujanje diverzifikacije, ustanavljanje in razvoj malih podjetij, ustvarjanje delovnih mest in izboljšanje dostopnosti komunikacijskih tehnologij na podeželju.

Na Irskem so model socialnega kmetovanja sprva izvajale institucije, nato pa tretji sektor. Zdaj programe na kmetijah izvaja več skupin. Njihova ciljna skupina so večinoma invalidi ali osebe s težavami v duševnem razvoju. Na Irskem so se razvile tri vrste socialnih kmetij: zasebne, tretjega sektorja in institucionalne. Te kmetije so povezane z različnimi ponudniki storitev, ki jih tudi financirajo. Kmetje se povezujejo z zdravstveno službo ali pa ustanova poišče kmeta in poskrbi za nastanitev ali uporabo prostorov, vrtov itd. Organizacije, kot sta Kerry Social Farming in Social Farming Ireland, ki jih financira ministrstvo za kmetijstvo, zagotavljajo podporo družinskim socialnim kmetijam.

Portugalska še nima vzpostavljenih oblik socialnega kmetovanja. Obstajajo pa različne zasebne organizacije, vključno z neprofitnimi, ki si prizadevajo za pravičnost in solidarnost med ljudmi. Teh organizacij ne financira država ali občine. Delujejo predvsem za podporo mladim in družinam, skrb in podpora starejšim in invalidom, spodbujajo zdrav življenski slog ter zagotavljajo izobraževanja in poklicno usposabljanje. Nekatere od teh organizacij za svoje oskrbovance izvajajo dejavnosti, kot sta ekološko kmetovanje in hortikultura terapija.

Strategija Evropa 2020 in evropska politika razvoja podeželja sta pomembni v kontekstu socialnega kmetijstva, saj vključujeta določbe za ranljive skupine in njihovo socialno vključenost v družbo. Socialno kmetijstvo, kot trajnostni in inovativni model združevanja kmetijstva in socialne zaščite je odgovor na številne izzive, s katerimi se soočajo socialne službe, podeželske družbe in kmetje. Socialno kmetovanje je tudi v skladu z zdravstvenimi in socialnimi cilji, ki jih podpirajo skladi in uredbe EU.

Kmetijstvo je prepleteno s številnimi različnimi področji politike, vključno z zdravstvom, razvojem podeželja, okoljem, izobraževanjem in socialnimi storitvami.

4 STAREJŠI KOT CILJNA SKUPINA SOCIALNEGA KMETIJSTVA

Socialno kmetovanje lahko izboljša kakovost življenja starejših ljudi ter oseb s starostno pogojenimi telesnimi in duševnimi motnjami. Nekatere socialne kmetije na primer izvajajo specializirane storitve za osebe z demenco, ki so prilagojene osebam s to boleznijo.

Zdravstvene težave in socialna izoliranost, osamljenost, socialna izključenost, pomanjkanje sodelovanja in nizka raven telesne dejavnosti, so priznani dejavniki tveganja za bolezni in umrljivost starejših ljudi. Socialno kmetovanje zagotavlja terapevtske dejavnosti, ki lahko odpravijo ta tveganja in znatno izboljšajo kakovost življenja, socialne odnose, udeležbo pri dejavnostih in telesno aktivnost.

V Nemčiji so v okviru nedavnega projekta "VivAge - Lebensabend in Dorf" predstavili kraje, kjer kmetije ponujajo različne stopnje možnosti za upokožitev, vključno z nastanitvijo in dnevnimi dejavnostmi. V nekaterih primerih - za bolj zdrave ljudi - kmečka opravila prebivalcem zagotavljajo smiselno dejavnost.

V Sloveniji prav tako še nimamo prave oblike socialnega kmetijstva za starejše. Obstaja pa več organizacij, ki s projekti prispevajo k razvoju socialnega kmetijstva. V Sloveniji obstajajo posamezne kmetije ali organizacije, ki v okviru tečajev, dnevnih delavnic in dnevnega varstva starejših ponujajo možnost preživljanja časa na kmetiji. Tak primer je kmetija Korenika.

Na Irskem in Portugalskem socialno kmetovanje za starejše še ni zelo razvito. Vendar pa nekateri projekti, kot so tisti, ki so predstavljeni v študijah primerov FarmElder (farmelder.eu), dokazujejo njegov potencial.

5 ZAKLJUČEK

Socialno kmetovanje ima neverjeten potencial za izpolnjevanje potreb in izzivov, s katerimi se sooča starejše prebivalstvo v Evropi. S povezovanjem kmetijskih dejavnosti in značilnosti s storitvami oskrbe lahko socialno kmetovanje neposredno obravnava tveganja, s katerimi se soočajo starejši ljudje, ter izboljša njihovo duševno, telesno in socialno zdravje.